

კამიუ, „უცხო“, სამართალი და მორალი გემოვნებით

დიმიტრი გეგენაჟა*

„დღეისათვის საკმარისია, ბატონო ანტიქრისტიე.“

„ყოველთვის შეიძლება ვარსკვლავებზე სიმღერა, სანამ კატორღელები ნიჩბებს უსვამენ და ტრიუმფებში ქანცი ძვრებათ; ყოველთვის შეიძლება მაღალი წრის საუბრები ჩაინერო ცირკის ამფითეატრში, სანამ ლომის კბილებში მოცეკვული მსხვერპლის ძვლების ტკაცუნა ისმის.“

I. შესავალი

სამართალი და იურისტები ხშირად ადამიანებს აშინებთ. ყველაზე გავრცელებული სტერეოტიპი მათ შესახებ, თითქოს სამართალი ემოციებისგან დაცლილი ობიექტური ნესრიგია, რომელიც კონკრეტულ ფაქტებს ცივისსხლიანად განიხილავს, ამ განცდას კიდევ უფრო ამძაფრებს. ამის საპირისპიროდ, ყველა კეთილსინდისიერმა და საკუთარი პროფესიის დამფასებელმა იურისტმა იცის, რომ იურიდიული შემთხვევისა თუ სასამართლო გადანწყვეტილების მიღმა კონკრეტული ადამიანები, მათი ცხოვრება და გრძნობები დგას. სამართლისა და ლიტერატურის ურთიერთობის კვლევა სწორედ ის სფეროა, რომელიც სამართლის „ჰუმანიზაციას“ ცდილობს და კიდევ უფრო მძაფრად გამოკვეთს ადამიანური ფაქტორების როლს ობიექტურ ნესრიგში.

კამიუ და მისი შემოქმედება XX საუკუნის შუა წლებიდან მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდა და ახდენს ადამიანებზე, სისტემებსა და შეხედულებებზე. მისი „უცხო“ უდავოდ ერთ-ერთი გამორჩეული ნაწარმოებია, რაც კი სამართლებრივ თემატიკაზე

* სამართლის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ვიცე-რექტორი.

¹ კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 117.

² იხ., კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 198.

შექმნილა, შესაბამისად, მისი სამართლებრივ ჭრილში განხილვა ერთგვარი გამოწვევაა, რასაც სამართლისა და ლიტერატურის ურთიერთობების მკვლევარი იურისტები იღებენ.

ლიტერატურული თვალსაზრისით, „უცხო“ უამრავჯერაა დამუშავებული და გაანალიზებული. მისი განხილვა სამართლისა და სამართლის ფილოსოფიის ჭრილში, წმიდა სამართლებრივი კატეგორიებით კი ქართული სინამდვილისთვის შედარებითი ახალი საცდურია. ნაშრომის მიზანია, სწორედ ამ მიმართულებით გადაიდგას პირველი ნაბიჯები.

II. კამიუსე, სამართალსა და ეგზისტენციალიზმზე

ალბერ კამიუს თანამედროვე ლიტერატურის გამორჩეული წარმომადგენელია და იგი არასდროს იფარგლებოდა მხატვრული ტექსტებით, უფრო მეტიც, მისი სტილი სრულიად განსხვავებულია და დიდი დოზით შეიცავს ფილოსოფიურ აზროვნებას. კამიუს წერის სტილს ბარტმა „წერის ნულოვანი მანერა“ უწოდა,³ ვინაიდან იგი გიტოვებს საფიქრალს, საკუთარი შეფასებების მინიმალიზებით მიჰყავხარ დასკვნებამდე, რომლებზეც, შესაძლოა, აქამდე არასდროს გიფიქრია. ამასთან, იგი წინააღმდეგობრივი მწერალია, როგორც მის სიცოცხლეში, ისე მისი გარდაცვალების შემდეგ მის თაობაზე დისკუსია არ ცხრება.⁴

კამიუს აბსურდის ფილოსოფიის არსსა და ჩამოყალიბებაზე დიდი გავლენა იქონია მეორე მსოფლიო ომის დროინდელ საფრანგეთში წინააღმდეგობის მოძრაობაში მისმა აქტიურმა მონაწილეობამ.⁵ ომმა გამოაფხიზლა მსოფლიო, რომლის შეგნებულმა და პროგრესულმა ნაწილმა დაგმო გამეფებული ნიჰილიზმი და რაღაც

³ კამიუს გაკვეთილი, ჟორჟ ეკიზაშვილისა და თამარ ხოსრუაშვილის საუბარი ჩაინერა ნ. კობაძემ, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/>კამიუს-გაკვეთილი/> [12.07.2018]

⁴ იქვე.

⁵ Stern D., The Fellowship of Men that Die: the Legacy of Albert Camius, Studies in Law and Literature, Vol.10, 1998, 184.

ახლის, ცხოვრების მიზნის ძიება განიზრახა.⁶ კამიუ ის ადამიანია, რომელმაც დაამსხვრია მითები და თანამედროვეობას ახარა: „გიხაროდენ, რომ ჩვენ თვალწინ მოკვდა ყალბი და მყუდრო ევროპა და მკაცრ ჭეშმარიტებათა წინაშე აღმოვჩნდით“⁷. მისი ამოსავალი იდეა ისაა, რომ თვითგანდგომა, რომელიც XX საუკუნის 40-იან წლებამდე მეტნაკლებად შესაძლებელი იყო, მეორე მსოფლიო ომმა და თანამედროვეობამ სრულად შეცვალა, ვინაიდან შეცვლილ სინამდვილეში ეს უკვე დანაშაულია, აქ „ღიმილმაც კი მრისხანე აზრი შეიძინა“⁸. სწორედ ამიტომაც იგი აკრიტიკებს ადამიანის ისტორიისთვის არსებობის ჰეგელისეულ კონცეფციას.⁹ ვინაიდან მისთვის „რეალიზმი არის სინამდვილის ზუსტი აღდგენა“¹⁰, მისი აზრით, მწერლის საქმე არა ისტორიის შემქმნელთა სამსახური, არამედ ისტორიისგან განწირული ხალხის თანადგომაა.¹¹ შესაბამისად, ჭეშმარიტი ხელოვნება „მონობისგან განთავისუფლებულთა ძალას“ მოიცავს, სწორედ ამის გამო ეშინიათ მისი ტირანებს.¹²

⁶ კამიუ ა., თანხმობის კიდობანი, ნ. იორდანიშვილის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 219.

⁷ კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 213.

⁸ იხ., იქვე, 195.

⁹ Stern D., The Fellowship of Men that Die: the Legacy of Albert Camius, Studies in Law and Literature, Vol.10, 1998, 185; Sollazzo F., A Possible Legacy of Albert Camius, A Critical Reading, Cogito – Multidisciplinary Research Journal, Vol.VI, No.2, 2014, 54, იხ. ციტირება: A Camus, Notebooks 1942-1951, Chicago, Ivan R. Dee, 2010, p.190.

¹⁰ კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 203.

¹¹ კამიუ ა., თანხმობის კიდობანი, ნ. იორდანიშვილის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 217.

¹² კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 212.

კამიუ თავად ყველაზე უკეთ ახასიათებდა საკუთარ შემოქმედებას: „ჩემი ნაშრომის ცენტრში დაუმორჩილებელი მზეა“.¹³ იგი მუდამ პოპულარულია, უფრო მეტიც, თანამედროვე მსოფლიო კატაკლიზმების, რევოლუციების, ტერორიზმისა და გაუგონარი ძალადობის ფონზე, დღესდღეობით განსაკუთრებით აქტუალურია.¹⁴ მისი ფილოსოფია შემდეგია: თუ არ გააკეთებ არჩევანს, არ გამოხატავ მკაფიო და ნათელ პოზიციას, ვილაც სხვა იზამს ამას შენს მაგივრად და შესაბამისად, დამნაშავე იქნები.¹⁵

„უცხო“ ნაცისტების მიერ ოკუპირებულ საფრანგეთში გამოვიდა და გათავისუფლების შემდეგ მთელი ქვეყნის რჩეულ ნაწარმოებად იქცა.¹⁶ მასში მწერალმა თანადროულობა, თავისი ეპოქის გამოწვევები და პრობლემები გამოსატა.¹⁷ ამიტომაც მისი დაწერა და გამოქვეყნება, შინაარსის თუ ეპოქის გათვალისწინებით, სერიოზული რისკი იყო.¹⁸

სარტრის შეფასებით, „უცხო“ მორალისტური რომანია და უშუალოდ მისი ავტორის ესთეტიკურ-ფილოსოფიურ ხედვას ეფუძნება.¹⁹ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ნაწარმოები თავად იყო პროტესტი აბსურდის მიმართ, მიზანმიმართული ამბოხი.²⁰ ამიტომაც იგი არარეალური, ფილოსოფიური ნაწარმოებია, თუმცა რეალური

¹³ Sollazzo F., A Possible Legacy of Albert Camus, A Critical Reading, Cogito – Multidisciplinary Research Journal, Vol.VI, No.2, 2014, 54, იხ. ციტირება: A. Camus, Notebooks 1951-1959, Chicago, Ivan R. Dee, 2008.

¹⁴ ხარბედია მ., ალბერ კამიუ და XXI საუკუნე, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/მალხაზ-ხარბედია-ალბერ-კა/>> [15.06.2018]

¹⁵ Simon E., Palais de Justice and Public Justice in Albert Camus' The Stranger, Cardozo Studies in Law and Literature, Vol.3, No.1, 1991, 120.

¹⁶ ბარტი რ., „უცხო“, მზის რომანი, გ. დათაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“;

იხ., <<http://arilimag.ge/როლან-ბარტი-უცხო-მზის-რო/>> [17.08.2018]

¹⁷ კარასო ჟ., ეს არის მწერალი, რომელიც აზროვნებს, ესაუბრნენ თ. ხოსრუაშვილი და ნ. კობოძე, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/ჟილ-კარასო-ეს-არის-მწერალი/>> [20.09.2018]

¹⁸ Stern D., The Fellowship of Men that Die: the Legacy of Albert Camus, Studies in Law and Literature, Vol.10, 1998, 191.

¹⁹ ნიკლაური ხ., „აბსურდის ციკლი“ ალბერ კამიუს შემოქმედებაში, თბილისი, 2006, 14.

²⁰ იქვე.

ცხოვრების ეკვივალენტური ასახვაა.²¹ „უცხო“ უფრო მეტად ეთიკურ, პოლიტიკურ ან თუნდაც, სამართლებრივ კომენტარად უნდა იქნეს გაგებული, ვიდრე წმინდა მხატვრულ ნაწარმოებად, წარმოსახვითი სიუჟეტითა და მხატვრული შინაარსით.²² ამ თვალსაზრისით, იგი სრულიად ეთანადება კამიუსეულ ხედვას, რომ ხანდახან ხელოვანს უწევს, მომავალ თაობაზე გააკეთოს გათვლა, ვინაიდან მის თანამედროვე საზოგადოებას უბრალოდ არ შეუძლია ამ ყოველივეს გაგება და აღქმა.²³

„უცხოში“ წერის სტილი ნეიტრალურობიდან შეფასებითზე გადადის მეორე ნაწილში, სადაც უკვე მერსოს შეფასებები და შეხედულებები ჩნდება.²⁴ კამიუს „რიტუალური ენით“ მოქმედებათა აღწერას კი განსაკუთრებული, სრულიად თვითმყოფადი მნიშვნელობა ენიჭება.²⁵ „რიტუალური ენა“ კიდევ უფრო ამძაფრებს გარემოებებსა და ეფექტს, რომელსაც ნაწარმოების შინაარსობრივი მხარე წარმოაჩენს²⁶. შეიძლება ითქვას, რომ მერსოს ამბავში გმირისა და ანტიგმირის განკითხვა-განსჯა ცენტრალური თემაა.²⁷ ნებისმიერი ძალადობრივი აქტი, რა კარგი მიზნებითაც არ უნდა ხორციელდებოდეს იგი, აუცილებლად ჩაგვრამდე დადის.²⁸

²¹ Normey R., Camus' Stranger: A Hero for Our Troubled Times? LawNow, Vol.25, No.71, 2000, 47.

²² Posner R.A., Law and Literature, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 67.

²³ იხ., კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 202.

²⁴ კამიუს გაკვეთილი, ჟორჟ ეკიზაშვილისა და თამარ ხოსრუაშვილი საუბარი ჩაიწერა ნ. კობაძემ, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/>კამიუს-გაკვეთილი/> [12.07.2018]

²⁵ Slattery D., The Language of Crime and Punishment, Legal Studies Forum, Vol. IX, No.3, 1985, 285.

²⁶ იხ., იქვე.

²⁷ Normey R., Camus' Stranger: A Hero for Our Troubled Times? LawNow, Vol.25, No.71, 200, 46.

²⁸ ბოლონი პ., დაზუსტებები კამიუ-სარტრის თემაზე, სოციალური ცვლილებანი კამიუს მიხედვით და მის მიღმა, თ. ხოსრუაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/>პატრის-ბოლონის-დაზუსტებე/> [22.08.2018]

ამასთან, კამიუს აზრით, ნებისმიერი ძალადობა ადამიანს ფიზიკურთან ერთად, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისითაც ამა-ხინჯებს,²⁹ ძალადობა სამართლის უზენაესობის ანტითეზაა.³⁰ მწერალი ორგანულად ეწინააღმდეგება ძალადობის წინააღმდეგ ძალადობის გამოყენებას, მით უმეტეს, თუკი ეს ფორმა სიკვდილია, რომელსაც ხარისხი და ალბათობი არ გააჩნია.³¹

„უცხო“ უამრავ დილემას მოიცავს, რომელიც ამქვეყნიური და სრულიად ადამიანურია, იგი მოიაზრებს დაპირისპირებას საზოგადოებასა და ინდივიდს, ადამიანის პიროვნულობასა და საზოგადოების მხრიდან „უკეთესი ადამიანის“ მორალურ ფარგლებს შორის, იგი მძლავრი პროტესტია ძალადობის, სიკვდილით დასჯისა და სიყალბის მიმართ, რომლითაც ყოველდღიურობაა გაჟღერებული.

III. მერსოს პროცესი

ლიტერატურული თვალსაზრისით თუკი მერსოს პროცესი მთელი ნაწარმოების ერთ-ერთი მთავარი შემადგენელი ნაწილია, რომელიც საბოლოო ეფექტის მოსახდენად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს, სამართლებრივი თვალთახედვით, იგი გარდამტეხი მომენტიანია. სრულიად მართებულად მსჯელობს პოზნერი, როცა კამიუს მიერ მერსოს ჰეროიზაციის მცდელობას ნეორომანტიზმად მიიჩნევს: მოსამართლის დემონიზაცია სწორედ „უდანაშაულო მსხვერპლის“ იდეისთვის იყო საჭირო.³² ობიექტურად, „უცხოში“ მოყვანილი სამართალწარმოებაც და გამოძიებაც ნამდვილად შორსაა სამართლიანი სასამართლოს იდეისგან, ეს ყოველივე

²⁹ იქვე.

³⁰ Friedlander R.A., On the Prevention of Violence, Catholic Lawyer, No.25, 1980, 95.

³¹ Rotman E., Therapeutic Jurisprudence, the Death Penalty, and the Significance of Life, The Journal Jurisprudence, 2010, 685, იხ. ციტირება: Albert Camus in Reflexions Sur La Guillotine 24 (Editions Gallimard 2002) (1957).

³² Simon E., Palais de Justice and Public Justice in Albert Camius' The Stranger, Cardozo Studies in Law and Literature, Vol.3, No.1, 1991, 111.

უფრო ირონიული, იუმორნარევი პროცესია.³³ ამის გამო, რთულია, იმსჯელო საპროცესოსამართლებრივ ნიუანსებზე, ვინაიდან სამართალწარმოების თითოეულ ასპექტში შესაძლებელია სერიოზული ხარვეზების მოძიება არა მარტო თანამედროვე სისხლის სამართლის პროცესის, არამედ თუნდაც კამიუს პერიოდის კანონმდებლობის მიხედვით. „უცხოში“ ფრანგული სასამართლოს კარიკატურაა წარმოდგენილი³⁴ და არა ნამდვილი სასამართლო.

შემთხვევითი არაა, რომ პროკურორმა და ადვოკატმა მერსოზე უფრო მეტი ისაუბრეს, ვიდრე დანაშაულზე.³⁵ პროცესის მონაწილე ყველა პირი, მათ შორის ბრალდებისა და დაცვის მხარე, ბრალდებულის წარმომადგენელი, ერთი სტერეოტიპული მოსაზრების გავლენით, საზოგადოებრივი, შეთანხმებული კლიშეებით მოქმედებენ.³⁶ ამ პროცესზე ბრალეულობა, ქმედების შემადგენლობა ან დანაშაულის ელემენტები არავის აინტერესებს. იგი უკვე სანახაობაა, რომელიც მედიის ყურადღების ქვეშ მოექცა³⁷, საჩვენებელი პროცესია, სიმბოლურად დაკავშირებული მამის მკვლელის საქმესთან³⁸, პოპულარობისთვის განწირული. მერსოს გასამართლება წინასწარი შედეგით განპირობებული განგრძობადი მოვლენაა – საზოგადოებისთვის მამის მკვლელი და დედის მორალურ მკვლელობაში იდეური მონაწილე იდენტურია³⁹, ერთნაირ სასჯელს იმსახურებს. საზოგადოება მერსოს განიხილავს და სჯის ისე, რომ მის მიერ რეალურად განხორციელებული ქმედება თავად საზოგადოებისთვის მეორეხარისხოვანია.⁴⁰ მერსო მკვლელია,

³³ Normey R., Camus' Stranger: A Hero for Our Troubled Times? *LawNow*, Vol.25, No.71, 200, 46.

³⁴ Simon E., *Palais de Justice and Public Justice in Albert Camus' The Stranger*, *Cardozo Studies in Law and Literature*, Vol.3, No.1, 1991, 121.

³⁵ კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 163.

³⁶ Holdheim W.W., *On the Genealogy of the Judicial Error* (1983), *Cardozo Studies Law and Literature*, No.7, 1995, 127.

³⁷ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 138-139.

³⁸ იქვე, 169.

³⁹ იქვე, 170.

⁴⁰ ნიკლაური ხ., „აბსურდის ციკლი“ ალბერ კამიუს შემოქმედებაში, თბილისი, 2006, 20.

თუმცა მას „უფრო მზერის გამო“ ასამართლებენ, ვიდრე იმ ქმედებისთვის, რაც მან ჩაიდინა.⁴¹ მხოლოდ უსამართლო, ფარისეველ საზოგადოებას შეუძლია, ადამიანს სიკვდილი მიუსაჯოს ისეთი მცირედისათვის, როგორც დედის დაკრძალვაზე არტირილი, დედის არდატირება.⁴² მერსო ე.ნ. „ქრისტიანული“, „მორალური“ საფრანგეთის მტერია⁴³, ანტიქრისტია საზოგადოებისთვის⁴⁴. კამიუს ისტორიაში ადამიანს არა დანაშაულისთვის, არამედ „ბურჟუაზიული ქრისტიანული ღირებულებების უარყოფისთვის ასამართლებენ“⁴⁵.

ბრალმდებელი მერსოს ბრალს დებს არა მხოლოდ ადამიანის მკვლელობის, არამედ დედის სიკვდილისადმი მისი დამოკიდებულებისათვის.⁴⁶ განსასჯელის მიმართ დამდგარი გამამტყუნებელი განაჩენისა და ზოგადად, მთელი სამართალწარმოების საფუძველი სწორედ დედის არდატირება იყო.⁴⁷ საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ უშუალოდ მკვლელობის თაობაზე მოსამართლესა და ნაფიც მსაჯულებს არა პროკურორი, არამედ დაცვის მხარე – თავად ბრალდებულის ადვოკატი ახსენებს.⁴⁸ უფრო მეტიც, ფაქტობრივად, ბრალდების საქმის ნახევარს მერსოს დამცველი ასრულებს,⁴⁹ რომელსაც არათუ მისი დაცვის ქვეშ მყოფისა არ სწამს, არამედ სრულიად თანაუგრძნობს სახელმწიფო ბრალმდებელს. ამიტომაც გასაკვირი არაა, რომ ადვოკატმა პროცესზევე აღიარა მისი დაცვის

⁴¹ ბარტი რ., „უცხო“, მზის რომანი, გ. დათაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“;

იხ., <<http://arilimag.ge/როლან-ბარტი-უცხო-მზის-რო/>> [17.08.2018]

⁴² Carroll D., Guilt by “Race”: Injustice in Camus’ *The Stranger*, *Cardozo Law Review*, Vol. 26, 2006, 2335.

⁴³ იქვე, 2339.

⁴⁴ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 117.

⁴⁵ Posner R.A., *Law and Literature*, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 61.

⁴⁶ Bartey R., *Literature in a Criminal Law Course: Aeschylus, Burgess, Oates, Camus, Poe and Malville*, *Legal Studies Forum*, Vol. 22 1998, 72.

⁴⁷ Kitai-Sangero R., *Plea Bargaining as Dialogue*, *Akron Law Review*, Vol. 49, 2016, 69.

⁴⁸ Carroll D., Guilt by “Race”: Injustice in Camus’s *The Stranger*, *Cardozo Law Review*, Vol. 26, No. 6, 2005, 2337.

⁴⁹ იქვე.

ქვეშ მყოფის დანაშაული, იგი არც ცდილობს დაიცვას ბრალდებული, უბრალოდ პატიებას ითხოვს⁵⁰.

მერსოს განიკითხავს აბსოლუტურად ყველა, არა მხოლოდ მედია და პროცესის მონაწილეები, არამედ სხდომის მდივანიც კი.⁵¹ საუბარი ზედმეტია პროცესის შეჯიბრებითობაზე. აქ ყველა ბრალმდებელია, პროკურორიც, დამცველიც, მსაჯულიც და მოსამართლეც⁵², რომელიც პროცესის წარმართვისას ნეიტრალური უნდა იყოს. დრამატულ პროცესს ირონიული კულმინაცია აქვს. ნაფიც მსაჯულებს, ხალხის წარმომადგენლებს, რომლებიც ნაწარმოებში საზოგადოების ალეგორიაა, ადამიანის დამნაშავეობის დასადგენად და სასიკვდილო განაჩენის გამოსატანად მხოლოდ 45 წუთი დასჭირდათ⁵³, 45 წუთში გადაწყდა იმ ადამიანის ბედი, ვინც დედის გარდაცვალების მეორე დღეს „საბანაოდ წავიდა, საყვარელი გაიჩინა და კომიკურ ფილმს უყურა“⁵⁴.

IV. მერსოს პიროვნება და პიროვნულობის გავლენა განაჩენზე

„უცხოში“ კოლონიური საფრანგეთი და რასობრივი საკითხებიც აქტუალურია, რომელთა ეფექტიც პოლიტიკურ თუ სასამართლო სისტემაზე შესამჩნევი და თვალშისაცემია.⁵⁵ მეტიც, გარკვეულწილად მერსოს ეთნიკურობა მის მიმართ დამდგარი განაჩენის ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორიცაა,⁵⁶ თუმცა ძირითადი საფუძველი, რა თქმა უნდა, მისი ხასიათი, პიროვნულობაა. განსასჯელი და გასასამართლებელი ობიექტი პროცესზე არა მერსოს მიერ განხორციელებული უმართლობა, არამედ მისი ხასიათი იყო,⁵⁷

⁵⁰ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 163.

⁵¹ იხ., იქვე, 111.

⁵² იხ., Kitai-Sangero R., Plea Bargaining as Dialogue, Akron Law Review, Vol.49, 2016, 69.

⁵³ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 178.

⁵⁴ იქვე, 156.

⁵⁵ Carroll D., Guilt by “Race”: Injustice in Camus's The Stranger, Cardozo Law Review, Vol.26, No.6, 2005, 2334.

⁵⁶ იქვე, 2331-2343.

⁵⁷ Kitai-Sangero R., Plea Bargaining as Dialogue, Akron Law Review, Vol.49, 2016, 71.

ეს გადამწყვეტი აღმოჩნდა სამართალწარმოებაში.⁵⁸ აღსანიშნავია, როცა ნოველა იწერებოდა, საფრანგეთის სისხლის სამართლის პროცესი არ იცნობდა რაიმე სახის შეზღუდვებს პიროვნების ხასიათის მტკიცებულებად გამოყენებასთან დაკავშირებით,⁵⁹ განსხვავებით თანამედროვეებისგან – დღესდღეობით ადამიანის ხასიათის, როგორც მტკიცებულების, მოხმობა ცივილიზებული ქვეყნების სისხლის სამართლის პროცესში აკრძალულია⁶⁰. პროკურორის მიერ მერსოს დახასიათების საკვანძო, კულმინაციური მომენტი მისი და მის შემდგომ განსასჯელის შედარება იყო.⁶¹ მოსამართლის მიერ დასმული შეკითხვებიც ძალზე პირადულ სფეროს უკავშირდება⁶²: უყვარდა თუ არა დედა და სწამდა თუ არა ღმერთი.

მერსო ბუნებრივად მიდის ერთადერთ დიდ პრობლემამდე – აბსურდით ნაკარნახევ ცხოვრებისეულ სტილთან,⁶³ იგი ბედისწერასა და მის პარადოქსს უჯანყდება.⁶⁴ კამიუ ცდილობს, მერსო წარმოადგინოს, როგორც ქრისტე, რომელსაც თანამედროვე საზოგადოება იმსახურებს. რომ არა მკვლელობა, მერსოს მონოტონური, ერთფეროვანი ცხოვრება არასდროს მიიპყრობდა პოლიციის ყურადღებას.⁶⁵ დედის სიკვდილზე მერსოს რეაქცია სხვა არაფერია, თუ არა იმის ნათელი დადასტურება, რომ იგი არ ფიქრობს წარსულსა და მომავალზე.⁶⁶ მისთვის ემოციები, განცდები და

⁵⁸ იქვე.

⁵⁹ Posner R.A., *Law and Literature*, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 62, იხ. ციტირება: Art 331 of the French Code of Criminal Procedure (1964 Edition).

⁶⁰ იქვე, იხ. ციტირება: Rule 404 of the Federal Rules of Evidence and the Accompanying Note of Advisory Committee.

⁶¹ Kitai-Sangero R., *Plea Bargaining as Dialogue*, *Akron Law Review*, Vol.49, 2016, 70.

⁶² იქვე, 69.

⁶³ წიკლაური ხ., „აბსურდის ციკლი“ ალბერ კამიუს შემოქმედებაში, თბილისი, 2006, 16.

⁶⁴ იქვე, 17.

⁶⁵ Carroll D., *Guilt by "Race": Injustice in Camus' The Stranger*, *Cardozo Law Review*, Vol.26, No.6, 2005, 2336.

⁶⁶ Posner R.A., *Law and Literature*, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 60.

მსგავსი გრძნობები სრულიად უმნიშვნელო და უსაგნოა.⁶⁷ იმავდროულად კი, მერსო, რომელიც ყოველდღიურობის მიმართ ინდიფერენტულია, სინამდვილეში გაცილებით სიღრმისეულია.⁶⁸ იგი თავადაა იმ სისტემის წინააღმდეგობა, რომელშიც ადამიანი სახელმწიფოს მხრიდან სულიერ არსებად განიხილება და ადამიანთა ქმედებებს შეთანხმებული შინაარსი აქვთ.⁶⁹ „უცხოთი“ კამიუ პროტესტს უცხადებს იმ ეთიკურ სისტემას, რომელიც მერსოს ცუდ პიროვნებად აცხადებს.⁷⁰

V. სამართალი, მორალი და სასჯელი

1. სამართლებრივი კვალიფიკაცია

სამართლებრივი თვალსაზრისით, მერსოს შემთხვევა საკმაოდ მარტივია, – იგი თავადაც აღიარებს, რომ არაბი მოკლა.⁷¹ იურისტთა უმრავლესობა მერსოს ქმედებას განზრახ მკვლელობად მიიჩნევს.⁷² რა თქმა უნდა, აუცილებელია იმ გარემოებების გათვალისწინებაც, რამაც ბრალდებული მკვლელობამდე მიიყვანა. მერსო გაუაზრებლად, ინსტიქტების დონეზე მოქმედებს, დაძაბულია, მზე აცხუნებს, კრიჭა ეკვრის, გაოფლიანებული ვეღარც კი არჩევს, რა ხდება.⁷³ რევოლვერიც არ წაუღია წინასწარი შეცნობით, მოკვლის მიზნით, მხოლოდ იმ შემთხვევისთვის ჰქონდა შენახული, თუ თავდაპირველ შეხლა-შემოხლაში მეორე არაბიც ჩაერეოდა.⁷⁴

⁶⁷ იქვე, 60.

⁶⁸ კამიუს გაკვეთილი, ჟორჟ ეკიზაშვილისა და თამარ ხოსრუაშვილი საუბარი ჩაიწერა ნ. კობაძემ, ჟურნ. „არილი“, იხ., <<http://arilimag.ge/>კამიუს-გაკვეთილი/> [12.07.2018]

⁶⁹ Posner R.A., Law and Literature, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 65, იხ. ციტირება: Patrick McCarthy, Albert Camus: The Stranger 67 (1988).

⁷⁰ იქვე, 63.

⁷¹ Simon E., Palais de Justice and Public Justice in Albert Camus' The Stranger, Cardozo Studies in Law and Literature, Vol.3, No.1, 1991, 113.

⁷² Bartey R., Literature in a Criminal Law Course: Aeschylus, Burgess, Oates, Camus, Poe and Malville, Legal Studies Forum, Vol.22 1998, 65.

⁷³ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 97-98.

⁷⁴ იხ., იქვე, 95-96.

დანაშაულის ადგილზე კი ისე მივიდა, რომ დარწმუნებული იყო, კონფლიქტმა გადაიარა და საფრთხე აღარ არსებობდა.⁷⁵

მერსოსადმი რაც არ უნდა სიმპათიით იყოს განწყობილი ადამიანი, შეუძლებელია იმ ფაქტის უგულებელყოფა, რომ მან ჯამში ხუთი ტყვია ესროლა მსხვერპლს.⁷⁶ ამასთან, ვერანაირად ხსნის, თუ რატომ შეიცადა პირველი გასროლის შემდეგ⁷⁷, როდესაც თავისუფლად შეეძლო აღარ ესროლა დანარჩენი 4 ტყვია. შეიძლება მერსოს ქმედება ბევრმა გარემოებამ განაპირობა, როგორც ობიექტურმა ფაქტორებმა, ისე სუბიექტურმა, ემოციურმა განწყობამ (რომელიც ემპათიის არარსებობის გამო ექსპლიციტურად არაა ნაწარმოებში), თუმცა მოტივი და მიზანი ამ შემთხვევაში ვერ შეცვლის უშუალოდ ქმედების კვალიფიკაციას. იგი მკვლეელია და გააზრებულად თუ გაუაზრებლად შეიწირა ადამიანის სიცოცხლე (შეუძლებელია აუცილებელი მოგერიების, მართლწინააღმდეგობის თუ ბრალის გამომრიცხველ რომელიმე გარემოებაზე სერიოზული მსჯელობა, ვინაიდან არაბის მხრიდან მომდინარე საფრთხე ნამდვილად ვერ შეფასდება, როგორც იმწუთიერი და რეალური).

შეიძლება ითქვას, ადამიანური თვალსაზრისით, მერსოს ქმედება „მკვლელობაა, სადაც კაცი საბოლოოდ უდანაშაულოა“⁷⁸. სამართლის კუთხით კი, მერსო დამნაშავეა და უნდა დაისაჯოს, ვინაიდან მან ჩაიდინა კანონმდებლობით აკრძალული მართლ-საწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედება. ჰუმანურობა მის თანაგრძნობას მოითხოვს, თუმცა აღნიშნული პოზიტიურსა-მართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საშუალებას ნამდვილად არ იძლევა. სწორედ ამგვარ დილემათა გამო, „უცხო“, სხვა ყველაფერთან ერთად, საუკეთესო საშუალებაა, გაანალიზდეს მოსამართლის, ადვოკატისა და ზოგადად, იურისტის ეთიკის ფუნდამენტური საკითხები⁷⁹.

⁷⁵ იხ., იქვე, 98.

⁷⁶ იქვე, 101.

⁷⁷ იხ., იქვე, 113.

⁷⁸ ნიკლაური ხ., „აბსურდის ციკლი“ ალბერ კამიუს შემოქმედებაში, თბილისი, 2006, 20.

⁷⁹ Barty R., Literature in a Criminal Law Course: Aeschylus, Burgess, Oates, Camus, Poe and Malville, Legal Studies Forum, Vol.22 1998, 62.

2. პიროვნება, საზოგადოება და მორალი(ც)

კამიუ უარყოფს რაიმე სახის ურყევ ავტორიტეტსა და ძალაუფლებას, იქნება ეს ღმერთი, ისტორია, გონი თუ ა.შ.⁸⁰ მისთვის მერსო სწორედ მორალურ ავტორიტეტებთან ბრძოლის სიმბოლოა, იმ მორალურ ავტორიტეტებთან, რომელთაც წინაშე სამართალიც მარცხდება, ვინაიდან ეს უკანასკნელი თავადვე ხდება საზოგადოების იარაღი. საზოგადოებას, რომლისთვისაც მერსო სრულიად ამოუხსნელი ფენომენია, ეს უკანასკნელი თავისი უმოქმედობითა და ინდივიდუალურობით ყველაზე დიდ საფრთხეში აგდებს.⁸¹ სწორედ ამ თანამედროვე, ხელოვნურმა საზოგადოებამ ლამის რელიგიად აქცია „ფორმალური პრინციპთა მორალი“⁸² და საკუთარი ფსევდოფასეულობებით ებრძვის ინდივიდუალიზმის ნებისმიერ გამოვლინებას. სწორედ ამიტომაც განსხვავებული მერსო საზოგადოებამ აუცილებლად უნდა მოიშოროს, ვინაიდან იგი მის მთლიანობასა და ერთიანობას ანგრევს.⁸³

მერსოს ემპათიის თითქმის ნულოვანი ნიშნული⁸⁴, მას სრულიად შეუცნობელს ხდის გარშემო მყოფთა მიმართ, რაც უკვე საკმარისი საფუძველია იმისათვის, რომ იგი „საშიშ ელემენტად“ მიიჩნიონ. საზოგადოება იყენებს მის არსენალში არსებულთაგან ყველაზე საშიშ იარაღს – მორალს და ვინაიდან მორალურ განსჯას ყოველთვის არაერთგვაროვანი ელფერი დაჰყრავს, არცერთი პირი თუ ინსტიტუტი არ შეიძლება იყოს სრულიად უდანაშაულო.⁸⁵

⁸⁰ Sollazzo F., A Possible Legacy of Albert Camus, A Critical Reading, Cogito – Multidisciplinary Research Journal, Vol.VI, No.2, 2014, 54.

⁸¹ ბარტი რ., „უცხო“, მზის რომანი, გ. დათაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“;იხ., <<http://arilimag.ge/როლან-ბარტი-უცხო-მზის-რო/>> [17.08.2018]

⁸² იხ., კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 199.

⁸³ ბარტი რ., „უცხო“, მზის რომანი, გ. დათაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“;იხ., <<http://arilimag.ge/როლან-ბარტი-უცხო-მზის-რო/>> [17.08.2018]

⁸⁴ იხ., კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 168.

⁸⁵ Simon E., Palais de Justice and Public Justice in Albert Camus' The Stranger, Cardozo Studies in Law and Literature, Vol.3, No.1, 1991, 121.

როგორც თავად კამიუ „უცხოზე“ ამბობდა: „ჩვენს საზოგადოებაში ნებისმიერი ადამიანი, რომელიც თავისი დედის დაკრძალვაზე არ იტირებს, სიკვდილის მისჯის რისკის ქვეშაა“⁸⁶. ხალხი იშორებს განსხვავებულს ნებისმიერი მეთოდით, მისი ვალია, მოიშოროს საკუთარი არსებობისთვის ყველაზე სახიფათო ელემენტი. მიუხედავად იმისა, რომ ბრალმდებელი და ოფიციალურად განმკითხავი რამდენიმე ადამიანია, საზოგადოება, უმრავლესობა დუმს და სწორედ ამგვარად უწყობს ხელს „ბოროტების აღმასვლას“. უმოქმედობა ყველაზე დიდი სენია, იგი ხშირად მილიონობით ადამიანის მკვლელობის ფაქტობრივი თანხმობაა,⁸⁷ ამ შემთხვევაში კი – მერსოს სიკვდილის განაჩენის მდუმარე და კმაყოფილი დასტური.

კამიუს გზავნილი ნათელია: შენ უდანაშაულო ხარ, რადგან არავის შეუძლია განგსაჯოს.⁸⁸ მიუხედავად იმისა, რომ სამართლებრივი თვალსაზრისით, მერსო ბრალეულია, იდეურად იგი მკითხველის თვალში უდანაშაულოა, ხოლო მისი განმკითხავი საზოგადოება კი – დამნაშავე.⁸⁹

კამიუ შეიძლება „დაადანაშაულონ“ იმაში, რომ იგი არაბის მკვლელობას ნაკლებმნიშვნელოვნად მიიჩნევს, უფრო მეტიც, არაბი უსახელოდაა დატოვებული და სრულიად უგულებელყოფილია ადგილობრივი არაბული კულტურა და ჩვეულებები.⁹⁰ თუმცა აღნიშნულიც ხომ სხვა არაფერია, თუ არა თანამედროვე მორალური ღირებულებების ერთიან წესრიგში კამიუს და მერსოს მოქცევა, განკითხვა. საბოლოოდ თავად მერსოც კი ნაწილობრივ მორალის ტყვე ხდება და ახსენდება, რომ „მკვლელი იყო“⁹¹,

⁸⁶ Normey R., Camus' Stranger: A Hero for Our Troubled Times? LawNow, Vol.25, No.71, 2000, 46.

⁸⁷ Stern D., The Fellowship of Men that Die: the Legacy of Albert Camus, Studies in Law and Literature, Vol.10, 1998, 185.

⁸⁸ Simon E., Palais de Justice and Public Justice in Albert Camus' The Stranger, Cardozo Studies in Law and Literature, Vol.3, No.1, 1991, 120.

⁸⁹ Carroll D., Guilt by "Race": Injustice in Camus' The Stranger, Cardozo Law Review, Vol.26, Vol.6, 2005, 2335.

⁹⁰ იხ., Posner R.A., Law and Literature, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 65.

⁹¹ კამიუ ალ., უცხო, გ. დათაშვილის თარგმანი, თბილისი, 2012, 105.

შესაბამისად, თავადვე ავრცელებს კონვენციურ მორალს საკუთარ თავზე. მორალი კვლავაც უაღრესად ეფექტური იარაღია უმრავლესობის ხელში და მისი საშუალებით ყოველივე განსხვავებული უმაღლესად იქცევა ხოლმე. სწორედ ამიტომაც საკითხავია, რამდენად ზნეობრივია მორალი, რომელიც საბოლოოდ უმრავლესობის მასშტაბზე დაიყვანება.

3. სიკვდილით დასჯა

იდეალურ სამყაროში, ჯერარსულ სივრცეში სასჯელის მიზანი არა ტკივილის მიყენება, არამედ დამნაშავეს რესოციალიზაცია და სამართლიანობის აღდგენა უნდა იყოს, თუმცა ეს უკანასკნელი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა განიმარტოს დაზარალებული სამართლიანობის გრძნობის დაურეების ხარჯზე დამნაშავეს დასჯის კონტექსტში. სასჯელი, რომელიც დეჰუმანიზებას ახდენს, თავადვეა დანაშაული.⁹² სამწუხაროდ, ნამდვილ ცხოვრებაში სისხლისსამართლებრივი სასჯელები ხშირად სწორედ თავად მოიცავენ დანაშაულს.⁹³ მით უმეტეს, როცა საქმე სიკვდილით დასჯას ეხება. სიკვდილით დასჯა, სოციალური თუ ინდივიდუალური თვალსაზრისით, ყველაზე მეტად ზიანის მომტანი სასჯელია.⁹⁴ იგი თანაბრად აზიანებს ყველას, როგორც საზოგადოებას, ისე კერძო პირს, განურჩევლად მისი უშუალო მონაწილეობისა და ჩართულობისა სიკვდილით დასჯასთან დაკავშირებული საკითხების განხორციელების პროცესში.

კამიუ მთელი არსით ეწინააღმდეგებოდა სიკვდილით დასჯას, მისი აზრით, სიკვდილს ხარისხი და ალბათობა არ გააჩნია.⁹⁵ ამ გაგებით, „უცხო“ ფაქტობრივად სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ

⁹² Johnson R., Reflections on the Death Penalty: Human Rights, Human Dignity, and Dehumanization in the Death House, *Seattle Journal for Social Justice*, Vol.13, No.2, 2014, 587.

⁹³ იქვე, 588.

⁹⁴ Rotman E., Therapeutic Jurisprudence, the Death Penalty, and the Significance of Life, *The Journal Jurisprudence*, 2010, 681.

⁹⁵ იქვე, 684-685, იხ. ციტირება: Albert Camus in *Reflexions Sur La Guillotine* 25 (Editions Gallimard 2002) (1957).

მიმართული ერთგვარი პოლემიკაა,⁹⁶ ვინაიდან საფრანგეთის კოლონიური სასამართლო ეროვნებით ფრანგს ადგილობრივი კოლონიელი არაბის მკვლელობისთვის სიკვდილით არ დასჯიდა.⁹⁷ ავტორს განსხვავებული შინაარსი სწორედ სიკვდილის აბსურდულობისა და სიკვდილით დასჯის უაზროდ შეფასებისთვის დასჭირდა.

აბსურდის კამიუსეული გაგებით, ამქვეყნიური სიცოცხლის ფასეულობა აბსოლუტურია.⁹⁸ ადამიანის სიცოცხლისა და ღირსების უფლებები განუყოფელი ელემენტებია, რომლებიც სხვა უფლებებს აღემატება და ამასთან, სახელმწიფოს სისხლისსამართლებრივ ძალაუფლებას ზღუდავს პირის სასარგებლოდ.⁹⁹ სიცოცხლე და ღირსება განუყოფელ მთლიანობას ქმნიან და ამ გაგებით ისინი ნებისმიერ სხვა უფლებას აღემატებიან.¹⁰⁰ სწორედ ამიტომ კამიუ მთელი არსებით ეწინააღმდეგებოდა ადამიანის მკვლელობას, მისი შემოქმედება დაკანონებული თუ დასაკანონებელი ბოროტმოქმედების წინააღმდეგაა მიმართული.¹⁰¹ მისთვის სიკვდილით დასჯა სხვა არაფერია, თუ არა შურისგება სახელმწიფოს სახელით.¹⁰² მას გაუმართლებლად მიაჩნია და უსამართლოდ, ერთი ადამიანის მკვლელობის გამო თავად მკვლელის მოკვდინება, მეტიც, სასჯელის ამ ფორმას მწერალი შურისგების შეფარულ

⁹⁶ Posner R.A., *Law and Literature*, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 63.

⁹⁷ იქვე, 64.

⁹⁸ Stern D., *The Fellowship of Men that Die: the Legacy of Albert Camius*, *Studies in Law and Literature*, Vol.10, 1998, 192.

⁹⁹ Rotman E., *Therapeutic Jurisprudence, the Death Penalty, and the Significance of Life*, *The Journal Jurisprudence*, 2010, 678.

¹⁰⁰ იქვე.

¹⁰¹ ანსელი ი., ორმაგ ჩიხში შესული განვითარებადი ქვეყნების ჰუმანიზმი, თ. ხოსრუაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/ივ-ანსელი-ორმაგ-ჩიხში-შეს/>> [11.07.2018]

¹⁰² Slattery D., *The Language of Crime and Punishment*, *Legal Studies Forum*, No.9, 1985, 289.

მეთოდად მოიაზრებს, რომლითაც სამართლიანობის დარღვევაზე პასუხი ასევე უსამართლო მექანიზმით ხორციელდება.¹⁰³

მენტალურად კამიუსთვის მერსოს სიკვდილით დასჯა გაცილებით უფრო დიდი დანაშაულია, ვიდრე თავად მერსოს მიერ არაბის მოკვდინება.¹⁰⁴ ეს უკანასკნელი თუკი ერთი პირის მიერ ჩადენილი ინდივიდუალური ბოროტებაა, სიკვდილის დასჯა გლობალური კატასტროფაა, ვინაიდან მის არსებობასა და გამოყენებაში სახელმწიფო და მეტიც, კონკლუტენტური უმოქმედობით, მთელი საზოგადოებაა ჩართული.

V. დასკვნა

„საუკუნეები გადის, ბევრი რამ იცვლება, მაგრამ არსებობს მუდმივი კონსტანტა, რომელიც უცვლელია. ღირებულებები, რომლებიც შეიძლება დავივიწყოთ, მაგრამ თავად შეგვახსენებენ თავს, როცა საჭიროა. წმინდა ადამიანური ღირებულებები – სიყვარული, სიბო, მიმტევებლობა, მაღლიერება. სწორედ მათზე ლაპარაკობს კამიუ.“¹⁰⁵ სამუხსროდ, თანამედროვე სამყაროში თავად ადამიანს ავიწყდება ღირებულებათა წესრიგში უმთავრესი – ადამიანი. სწორედ ადამიანი უნდა განაპირობებდეს სამართლის, მორალის, ნებისმიერი სხვა სისტემის სხვა ღირებულებებს. მიუხედავად იმისა, რომ თანამედროვე ადამიანი ბევრი მიზეზის გამო კარგა ხანია მოშორდა თავის კომფორტის ზონას, იგი მაინც სოლიდარული უნდა იყოს სამყაროს მიმართ.¹⁰⁶

„უცხო“ მკვითხველი რამდენიმე დღემის წინაშე დგას: საჭიროა თუ არა სიკვდილით დასჯა? რამდენად უნდა იქნეს გათვალისწინ-

¹⁰³ იხ., Slattery D., The Language of Crime and Punishment, Legal Studies Forum, Vol. IX, No.3, 1985, 289.

¹⁰⁴ Posner R.A., Law and Literature, 3rd Ed., Harvard University Press, 2009, 61.

¹⁰⁵ კამიუს გაკვეთილი, ჟორჟ ეკიზაშვილისა და თამარ ხოსრუაშვილის საუბარი ჩაინერა ნ. კობაძემ, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/>კამიუს-გაკვეთილი/> [12.07.2018]

¹⁰⁶ ბარტი რ., „უცხო“, მზის რომანი, გ. დათაშვილის თარგმანი, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/>როლან-ბარტი-უცხო-მზის-რო/> [17.08.2018]

ნებული ადამიანის სოციალური ქცევა ან რელიგიური მსოფლმხედველობა მისი გასამართლებისას?¹⁰⁷ ეს დილემები ფარდას ხდის იმ მოჩვენებითობას, რომლითაც ინილბება თანამედროვეობა, თანამედროვე საზოგადოება, რომელიც დროდადრო განვითარებისა თუ ცივილიზების მიუხედავად, კვლავაც პირველყოფილი უმრავლესობის მორალით ასამართლებს ადამიანს. ამ საზოგადოებისთვის, რომელიც ამა თუ იმ ფორმით აბსოლუტურად ყველა ქვეყანაში არსებობს, ადამიანის განსაკუთრებულობა უკვე სერიოზული გამოწვევა და პრობლემაა, ეს განსხვავებულობა საზოგადოებისთვის საფრთხის შემცველია, მისი ერთიანობის რღვევას განაპირობებს.

მერსომ გადატრიალება მოახდინა, კამიუმ მისი სახით მორალის ახალი ფორმა, ადამიანის ღირსეული მორალი შესთავაზა მსოფლიოს.¹⁰⁸ ეს პირდაპირ პასუხობდა კამიუს ფილოსოფიას, რომლის აზრითაც, მისი თაობის მთავარი საფიქრალი და მიზანი არა სამყაროს გადარჩენა, არამედ სამყაროს დაღუპვის კარამდე არმიყვანა იყო.¹⁰⁹ მერსოს იდეალიზებული ხატის მიზანიც არაა სამყაროს გადარჩენა, მერსომ უნდა გააშიშვლოს უმრავლესობის მორალურ პრინციპების საფუძველზე ინსტიტუტურად მოქმედი საზოგადოება, ხალხი, ვისაც მკვლელობის ამორალობასა თუ უმართლობის მასშტაბზე მეტად დამნაშავის პიროვნება და მისი პიროვნული, სხვებისგან განსხვავებული ხასიათი აინტერესებს.

სიმართლე, რაც არ უნდა უსიამოვნო და ზოგ შემთხვევაში საშიშიც კი იყოს, აუცილებელია, ვინაიდან მხოლოდ იგია იმედის ჭეშმარიტი წყარო.¹¹⁰ სიმართლე ის მიზანია, რომლისთვისაც ადამიანის ინდიფერენტულობა უკვე არა კერძო საქმე, არამედ

¹⁰⁷ Normey R., Camus' Stranger: A Hero for Our Troubled Times? LawNow, Vol.25, No.71, 2000, 47.

¹⁰⁸ კარასო ჟ., ეს არის მწერალი, რომელიც აზროვნებს, ესაუბრნენ თ. ხოსრუაშვილი და ნ. კობოძე, ჟურნ. „არილი“; იხ., <<http://arilimag.ge/ჟილ-კარასო-ეს-არის-მწერალ/>> [20.09.2018]

¹⁰⁹ იხ., კამიუ ა., თანხმობის კიდობანი, ნ. იორდანიშვილის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 219.

¹¹⁰ იხ., კამიუ ა., ყველაზე დიდი ცოდვა ზედაპირულობაა, ც. კალმახელიძის თარგმანი, წიგნში: ლექციები, წაკითხული ნობელის პრემიის მიღებისას ლიტერატურის დარგში, 1901-1960, თბილისი, 2011, 215.

გლობალური საკითხია. მოსაწყენ ყოველდღიურობაში ადამიანსაც და საზოგადოებასაც ხშირად ავიწყდება, რომ სამართალი, უპირველეს ყოვლისა, თავად უნდა იყოს ღირებულებითი წესრიგის სივრცე, რომელიც სინამდვილეს არ უნდა მოწყდეს. სამართლის ღირებულებები, მორალი არ უნდა დაიცალოს გრძნობებისა და შეფასებებისგან. „უცხო“ მთელი მსოფლიოსთვის განწესებული სილაა, რომელიც ეგზისტენციური თვალსაზრისით უამრავ საკითხს წამოჭრის, სამართლებრივად კი კიდევ ერთხელ შეახსენებს ყველას, რომ სამართალი არა „კაზუსის ამომხსნელი მანქანების“ თვითკმაყოფილებისთვის შექმნილი წესრიგი, არამედ სამართლიანობის მისაღწევად არსებული საციცოცხლოდ მნიშვნელოვანი, ადამიანზე ორიენტირებული სისტემა უნდა იყოს.